

A környezetvédelem ügye mint a globális kormányzás szükségességének egyik hivatkozási alapja

1. Néhány bevezető gondolat

Talán egyre kevesebben vitatják, hogy a koncentrált, transznacionális gazdasági hatalom jelenti az egyik legnagyobb veszélyt az államok demokratikus működésére, a közhatalom autonómiájára. Immanuel Wallerstein, aki részletesen elemzi a természetes és mesterséges, a tényleges és a kvázi-monopóliumok természetét és működését, igen találóan fogalmaz, amikor leszögezi: „A kvázi-monopóliumok létrehozása azonban se nem túl nehéz, se nem túl ritka és számos módja van. Legfőképpen egy relatíve erős „baráti” államgépezetre van szükség, amely képes különböző módszerekkel a kvázi-monopólium kikényszerítésére.”¹ Hogy mit jelent a „baráti” államgépezet fogalma, kellően megvilágította a 2008-as pénzügyi válság azon mozzanata, amelynek során az amerikai kormányzat a piaci szereplők irányában igencsak eltérő magatartást tanúsított, egyes szereplőket hagyva csődbe jutni, másokat kivásárolva, megint másokat hitellel és egyéb eszközökkel konszolidálva.²

Az elmúlt századokban egyre hatalmasabbá nőtt, majd egyre koncentráltabb gazdasági hatalom érthető módon igyekszik pozícióit, monopóliumait az *állam eszközeivel* is megerősíteni, miközben persze a polgári és az emberi jogok hangoztatása is végig kísérte e gazdasági hatalom megszilárdulásának útját. Az első világháború wilsoni propagandájának bírálataként Carl Schmitt igen keserű, sok szempontból találó, bár provokatív élű meghatározását adta az emberi jogok programjának. Schmitt szerint ugyanis az emberi jogok programja nem más, mint

---

* Dr. Szmodis Jenő, habilitált egyetemi docens, Nemzeti Közsolgálati Egyetem, Államtudományi és Közigazgatási Kar, Államelméleti és Kormányzástani Intézet, Budapest

¹ WALLERSTEIN I. (2010): *Bevezetés a világregndszer-elméletbe*, Budapest, 57–58.

² Rekordméretű bankbukás Amerikában, szerkesztőségi cikk (index.hu) <http://index.hu/gazdasag/vilag/bank080926/> (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)

a velük való imperialista visszaélés.³ Az emberi jogokra való hivatkozás így végül kikezdi azokat az államokat is, amelyek pedig korábban mint „baráti államgépezetek” maguk is segítették a monopóliumok kialakulását, közvetve pedig a globális tőkés társaságok hatalmának megnövekedését. Amint Pokol Béla rámutat: fokozatosan kialakul a nemzetállamokat megregulázó globális jurisztokrácia és alkotmányoligarchia⁴, amelynek legfőbb hivatkozási alapját az emberi jogok képezik.

A globális kormányzást megalapozó egyfajta globális alkotmányjog megalkotására irányuló törekvéseknek tehát az egyik legfőbb érve az *emberi jogok* tiszteletben tartásának jól hangzó és sok szempontból helyes programja. Ám a legfontosabb kérdés itt is – mint sok más esetben – az, hogy *ki jogosult* az értelmezésre és a végső ítélet meghozatalára. *Ki jogosult* meghatározni az emberi jogokat, és ki jogosult megállapítani azok megsértését.

A globális, államok felett álló kormányzási törekvések másikkal, az emberi jogok hangoztatásával azonos súlyú hivatkozási alapja a *globális környezeti kihívások problematikája*. Itt az érvelés még inkább magától értetődő, mint az emberi jogok esetén. A globális szinten jelentkező veszélyes vagy káros folyamatok kontroll alatt tartása értelemszerűen veti fel a globális szintű intézkedések szükségességét.

Rövid előadásomban néhány olyan mozzanatra kívánok rámutatni, amelyek megvilágítják azt a paradox helyzetet, hogy a környezetvédelem ügyét éppen azok a tőkés társaságok, illetve azok szervezetei tüzték zászlajukra, amelyek nem kis mértékben járulnak hozzá a környezet károsításához. Igen tanulságos az is, hogy e környezetvédelmi kezdeményezésekben aktív szerepet vállaló értelmiségiek gyakorta exponálják magukat a globális kormányzást megalapozó más problémakörök, a migráció illetve az emberi jogok kapcsán. Külön érdekesség, amikor az e kérdésekkel foglalkozó értelmiségi és politikusi körök a világ egészét átfogó, globális, sőt planetáris aspirációikról is adalékkal szolgálnak, illetve felfedik gondolkodásuk ezoterikus-hermetikus háttérét. E vonatkozásokban is többször leszek kénytelen megemlíteni László Ervin nevét, noha itt kevéssé a személyek illetve azok nevei az érdekesek, mint sokkal inkább a különböző területekre eső, ám egy irányba mutató folyamatok kapcsolódási pontjai. Hogy a kapcsolódások nem ritkán sze-

---

³ SCHMITT C. (1938/1988): *Die Wendung zum diskriminierenden Kriegsbegriffs*, Berlin, 50.

⁴ POKOL B. (2017): *A jurisztokratikus állam*, Budapest, 53–65.

mélyeken keresztül valósulnak meg, az nem az előadó szándékából, mint sokkal inkább a folyamat természetéből adódik.

2. A Római Klub szerepének kérdéséről

Az 1968-as esztendő sok szempontból figyelemre méltó a Nyugat történetében. A kulturális marxizmus újult erővel való jelentkezésén, a gender-elmélet alapjainak lefektetésén, a diáklázadásokon, és általában a hagyományos társadalmi, kulturális és politikai keretek lazítási kísérletén túl a *globális környezetvédelem programjának* meghirdetése szempontjából is. Az 1968-ban megalapított Római Klub egyik fontos, ha épp nem a legfontosabb feladata volt bizonyos *globális célok* kitűzése. Olyanoké, amelyek képesek legitimálni a közhatalom globális összehangolását. Amint a Római Klub működésében meghatározó szerepet játszó László Ervin írja: „A Római Klubnak az a célja, hogy elősegítse az általa ’világproblematikának’ nevezett világméretű problémák megértését a döntéshozók és a közvélemény körében.”⁵ A Római Klub elsősorban a Föld teherbíró képességének, a növekedés határának és a környezet megóvásának problémái körül találta meg egy globális diskurzus elindításának a lehetőségét. László emlékeztet a *The Limits to Growth* (A növekedés határai) című, 1972-es első kiadványukra, amelynek legtöbbet idézett állítása az volt, hogy amennyiben a lakosság számának, az iparosításnak, a környezetszennyezésnek, az élelmiszertermelésnek, az erőforrás-kitermelésnek a növekedési tendenciái változatlanok, akkor bolygónkon száz éven belül elérjük a növekedés határait, miután hirtelen visszaesés következik mind a népesség számát, mind az ipar kapacitását illetően. László sikerként értékeli a kötet megjelenését követő világméretű vitát.

A globális méretű probléma exponálására tehát 1972-ben sor került. A témaválasztás szerencsés volt, hiszen a Föld és az emberiség jövője senki számára nem lehet közömbös. Jelentőségteljes azonban, hogy nem a termelést irányító *tőkés csoportokra* összpontosította a figyelmet, hanem a Római Klub számára sokkal inkább a *kormányzatok* befolyásolása tűnt célravezetőnek. Mint László írja: „Ha a Római Klub nem akarja, hogy jövőbeli tevékenysége – mint a világ más, hasonló gondolkodású csoportjáié – hiábavaló legyen, akkor először a jelenlegi

---

⁵ LÁSZLÓ E.: *A Római Klub szemlélete és hatása*. Kromek's Weblog <https://kromek.wordpress.com/a-romai-klub-szemlelete-es-hatasa/> (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)

társadalmak kormányzásának kérdésével kell foglalkoznia.”⁶ Azért is különös, hogy a Római Klub nem a globális társaságok működésével kívánt foglalkozni, hanem a kormányok tevékenységével, mert *nem utóbbiak (tehát a kormányok) bocsátják ki* a környezetre káros ipari szennyezést. A kormányzási kérdésekkel való foglalkozás szükségességének felismerése mellett 1977-ben László közreműködésével sor került a Célok az emberiség számára (Goals for Mankind) című dokumentum megjelentetésére. Hogy ezeket a minden felhatalmazás nélkül az egész emberiség számára célokat kijelölő dokumentumokat komolyan kell venni, kellően megvilágítja ezeknek a kezdeményezéseknek ENSZ általi felkarolása.⁷

László professzor egyébként a Római Klub tevékenységében való közreműködésen túl is sokat tett és tesz a globális tudatosság előmozdítása érdekében. Részt vesz a World Commission on Global Consciousness and Spirituality munkájában, publikálva e világbizottság Kosmos Journal for Global Transformation című folyóiratában,⁸ tevékenykedik a Világbizottság Global Council on Planetary Ethics and Values szervezetében, olyan neves személyiséggel együttműködésben, mint Steven C. Rockefeller professzor,⁹ akinek vezető szerepe volt az Earth Charter (Föld Charta) kidolgozásában.¹⁰ E szerteágazó tevékenység mellett László professzor vezetője a 'Világ Bölcsessége Tanácsa'-nak (World Wisdom Council), aminek megalakításában az általa alapított Budapest Klubnak nagy szerepe volt,¹¹ illetve még 1996-ban a Dalai Lámával közösen megfogalmazta a Planetáris Tudat Kiáltványát (The Manifesto on Planetary Consciousness).¹² A László által alapított Buda-

---

⁶ László, uo.

⁷ KORÁN Imre (1980): Világmodellek. A Római Klub jelentéseitől az ENSZ kezdeményezéséig, Budapest.

⁸ Global Transformation <http://www.kosmosjournal.org/other-article/the-oneness-declaration-sixteen-hallmarks-of-the-new-consciousness/> (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)

⁹ World Commission on Global Consciousness and Spirituality [http://www.sourcewatch.org/index.php/World Commission on Global Consciousness and Spirituality](http://www.sourcewatch.org/index.php/World_Commission_on_Global_Consciousness_and_Spirituality) (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)

¹⁰ Source Watch [http://www.sourcewatch.org/index.php/Steven C. Rockefeller](http://www.sourcewatch.org/index.php/Steven_C._Rockefeller) (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)

¹¹ Source Watch [http://www.sourcewatch.org/index.php/World Wisdom Council](http://www.sourcewatch.org/index.php/World_Wisdom_Council) (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)

¹² Club of Budapest <http://www.clubofbudapest.org/clubofbudapest/index.php/en/about-us/the-manifesto-on-planetary-consciousness> (A letöltés dátuma: 2018.

pest Klubban ugyancsak tagsággal rendelkező Mihail Gorbacsov nem sokkal ezután, 1997. június 25-én nagy ünnepség keretében vette át a Planetáris Tudat Vezetői Világdíjat a frankfurti Szent Pál Székesegyházban, ahol az ünnepséget a volt német államfő, a Budapest Klubban szintén tag Richard von Weizsäcker nyitotta meg.¹³

A Római Klub, aminek tevékenysége kiterjedt kapcsolati hálójából adódóan messze túlmutat önmagán, olyan kiváló tudósokra is támaszkodik, mint David C. Korten.¹⁴ vagy a washingtoni konszenzust bíráló, a GDP adatok elsődlegességét megkérdőjelező Joseph Stiglitz.¹⁵ Ha valaki, úgy a Világbank egykori alelnöke, Stiglitz professzor hitelt érdemlően számolt be a nemzetközi fejlesztésekkel kapcsolatos korrupcióról, nem ritkán koncepcionális hibákról.¹⁶ Azonban a Római Klub megalakítása, működése és a globális problémákról szóló diskurzus tematizálásában játszott kétértelmű szerepe mégis komoly aggályokat vet fel.

Amit Matthias Schmelzer *The Hegemony of Growth* című, 2016-os kötetében felhívja a figyelmet, csupán fél évvel a Római Klub alakuló találkozója után, 1968 októberében az OECD és a Rockefeller Alapítvány szervezésében az olaszországi Bellagioban konferenciára került sor Working Symposium on Long-Range Forecasting and Planning címmel.¹⁷ Ezen a konferencián tizennyolc személy – egyetemi emberek, üzletemberek, továbbá a technológiai előrejelzés területéről való hivatalnokok – megvitatták a tudományos és technikai fejlődés hosszú távú hatásait, és megfogalmaztak egy meglepően tompa kritikát a féktelen gazdasági növekedéssel és annak gazdasági és társadalmi következményeivel kapcsolatban.¹⁸ Schmelzer nem mulasztja el megemlíteni, hogy

---

11. 05.)

¹³ BOCS Alapítvány <http://bocs.hu/eletharm/bpc-ptd2.htm> (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)

¹⁴ Club of Rome <http://www.clubofrome.org/member/david-c-korten/> (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)

¹⁵ Club of Rome <http://www.clubofrome.org/member/joseph-e-stiglitz/> (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)

¹⁶ STIGLITZ, J. E. (2003): *A globalizáció és visszasságai*, Budapest.

¹⁷ SCHMELZER, M. (2016): *The Hegemony of Growth. The OECD and Making of the Growth Paradigm*, Cambridge, 250.

¹⁸ SCHMELZER 2016, 250. „Only half year after the first founding meeting of the Club of Rome, in the late 1968. the OECD and the Rockefeller Foundation organized a Working Symposium on Long-Range Forecasting and Planning in Bellago, Italy. At this conference which was organized by Jantsch, eighteen academic, businessmen, and

mind a Római Klubot kezdeményező Aurelio Peccei, aki egyébként a Fiat és az Olivetti vezetőségének tagja volt, mind a német Eduard Pestel, aki a Volkswagen Alapítvány részéről biztosította a forrásokat a Római Klub első jelentéséhez, továbbá a Római Klub formálódási időszakának valamennyi fontos személyisége szoros kapcsolatban állt az OECD-vel a Római Klub első, híres, 1972-es jelentésének, a Növekedés határainak a publikálásáig.¹⁹

Schmelzer megemlékezik arról is, hogy az OECD és a Rockefeller Foundation által szervezett szimpóziumot Erich Jantsch bonyolította le.²⁰ László Ervin is említi mind Aurelio Pecceit, mind pedig Erich Jantschot, hozzáfűzve utóbbival kapcsolatban, hogy ő „a Gazdasági és Együttműködési Szervezetben (OECD) Párizsban, háttérjelentést készített, Kísérleti keretek a rendszerméretű tervezés bevezetésére világméretben (A Tentative Framework for Initiating System-wide Planning of World Scope) címmel.”²¹ László a Klub kezdeményezőjeként megemlíti még Alexander Kinget, aki ugyancsak az OECD-nél dolgozott, ám beszámolójában nem szól a Rockefeller Alapítványról. Az azonban megállapítható, hogy Alexander King és Erich Jantsch személyén keresztül a Római Klub megalakítása körül ott bábáskodott az OECD két fontos szakembere.²² Azon szervezeté, amely fél évvel később ugyancsak Olaszországban, a Rockefeller Alapítvánnyal karöltve szervezi meg a hosszú távú előrejelzés és tervezés szimpóziumát.

---

bureaucrats in the field of technological forecasting discussed the long-term impacts of scientific and technological advances and formulated a surprisingly blunt critique unbridled economic growth and its social and economical consequences.”

¹⁹ SCHMELZER 2016, 253. „But besides the Italian industrialist Peccei and the German industrial designer Eduard Pestel, who secured the funding from the Volkswagen Foundation for the first report, all the crucial personalities in the formative period of the Club of Rome until publication of its famous 1972 report Limits to Growth were closely connected to OECD.”

²⁰ SCHMELZER 2016, 250.

²¹ LÁSZLÓ, uo.

²² Jantsch egyébként részletes beszámolót szerkesztett a bellagioi szimpóziumról, melyet Schmelzer is felhasznál. *Perspectives of planning : proceedings of the OECD working symposium on long-range forecasting and planning* (1969), Erich Jantsch (ed), Bellagio, Italy, 27th October - 2nd November 1968. OECD, Paris.

3. A globális fenyegetettség egyéb területeiről

Világos tehát, hogy a Római Klub fontos szerepet kapott a globális tervezés feladatában, ami – feltéve, hogy a tervezés nem a levéltár számára készül – végső soron a globális kormányzás irányába tett előkészítő lépésnek tekinthető. Hogy a globális környezeti fenyegetettség nem bizonyul olyan vízióknak, ami elegendő mozgósító erővel rendelkezik a globális kormányzat széleskörű elfogadásához, jelentéktelen mozzanatnak tekinthető. A globális terrorfenyegetettség azonban már érzékenyebben, mert közvetlenebbül érinti az embereket.

Igen tanulságos László professzor álláspontja a 2015. november 13-i, párizsi merényletekkel kapcsolatban. Mint kifejti: „Míg emberek milliói nap mint nap a túlélésért küzdenek, addig máshol fényűző és pazarló életmódot folytatnak a mérhetetlenül gazdag, befolyásos emberek.”²³ Ebből azonban nem az következik, hogy a globális tőke tulajdonosai vállaljanak felelősséget az általuk közvetlenül vagy közvetve okozott károkért. A hírportál beszámolója alapján László megítélése szerint az jelenti „a kialakult helyzet megoldásának kulcsát, ha bele tudjuk képzelni magunkat a túlélésért küzdő, frusztrált emberek, családok helyzetébe, akik mélységesen elkeseredettek, és a jobb élet reményében hagyják el otthonaikat.”²⁴ A nagy, globális egység gondolata itt is megjelenik. Mint mondja: „A cél az, hogy „hogyan lehet ebből a világból egy élhető egységet kihozni, amiben ez az embertömeg meg tud élni, együtt, egyazon család tagjaiként.”²⁵ László professzor tehát amiként 1977-ben közzé tette „*Célok az emberiség számára: a globális közösség új távlatai*” című munkáját, harmincnyolc évvel később is megfogalmazza az emberiség célját, ami még mindig ugyanaz: a globális közösség, a globális egység megvalósítása.

4. A globális egység gondolatának ezoterikus hátteréről

Ám László professzor megnyilatkozásain és szereplésének a globális hálózatban elfoglalt egyszerre belső és egyszerre kritikus, külső

---

²³ Megérteni és megbocsátani – László Ervin a párizsi vérengzésről. Index.hu <http://www.origo.hu/tudomany/20151125-paradigmavaltas-globalis-kihivasok-terrorizmus-klimamigracio-fenntarthatosag-jovo.html> (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)

²⁴ Uo.

²⁵ Uo.

pozícióján keresztül, illetve a világot átalakítani, egységgé formálni igyekvő nézetei által felsejlenek bizonyos hermetikus, gnosztikus elképzelések is. Hogy a Római Klub indulása kapcsán a Rockefeller Foundation-nel közvetett, a Global Council on Planetary Ethics and Values működése kapcsán pedig Steven C. Rockefeller professzorral már közvetlenebb kapcsolatban álló László professzor nézetei milyen filozófiai háttérrel rendelkeznek, arról legpontosabban az általa szerkesztett beszélgető-könyv tanúskodik. A könyvben megörökített kétnapos beszélgetésen a szerkesztőn kívül Stanislav Grof pszichiáter és az eredetileg matematikus Peter Russel, más művek mellett a *The Awakening Earth*²⁶ című könyv szerzője vett részt.

Grof igen pontosan definiálja azt a szellemi hátteret, ami meghatározó a Római Klub fejlődése és a Budapest Klub megalapítása szempontjából oly fontos gondolkodó, László Ervin számára. Amint a beszélgetés egy része ezt felidézi:

„LÁSZLÓ E.: Az én – nem én szembeállítás talán nem túl szerencsés módja a kérdésfeltevésnek. Lehet, hogy ami bennünk van, része annak is, ami rajtunk kívül van.

GROF: Igen, ez a legtöbb ezoterikus rendszer alaptétele: az emberi lény mikrokozmosz, amely tükrözi a makrokozmoszt, és amely egyúttal információhoz is juthat a nagy egészről. Mint fent, úgy lent. Mint kint, úgy bent. Ez az alapgondolata az ősi dzsainista elméletnek a dzsívákról, ezt találjuk a Hua Yen-ben vagy avatamszaka buddhizmusban, a tantrában, a kabalában és a hermetikus hagyományban is. A modern korban Leibniz monadológiája, a világegyetem holografikus modellje, Whitehead folyamatelmélete és persze a Te fogalmi rendszered, Ervin, szintén hasonló felfogást tükröz. Ezek a modellek, a régiek és az újak egyaránt, radikálisan eltérnek attól a merev és szigorú dichotómiától, amely elválasztja a belsőt és a külsőt, az egyént és a világegyetemet.

LÁSZLÓ E.: Így van.”²⁷

László a párizsi merényletek kapcsán a vele készített interjúban világossá tette azt az egyébként helyes meggyőződését, hogy a külső változások a tudati változásokkal szorosan összefüggenek. Mint mondta: „Új szellemiség kell, fontos, hogy milyen tudattal állunk egy problémához. Meg kell kísérlni mélyebb szinten megérteni, hogyan élnek

---

²⁶ RUSSEL P. (1982): *The Awakening Earth: The Global Brain*, London

²⁷ A tudat forradalma. Két nap beszélgetés Stanislav Grof, László Ervin és Peter Russel között (1999), László Ervin (szerk.), Szentendre, 96.

ők mint emberek, mint családok.”²⁸ Hiszen, amint a beszélgető-könyvben a beszélgetőtárs, Grof összegezte: „Mint kint, úgy bent.” Ahhoz tehát, hogy a külső változások bekövetkezzenek, a tudati változásokra is szükség van. Utóbbi, tehát a tudati változások bekövetkeztében azonban László szerint nagy szerepe van a veszélyeztetettség érzésének. Amint az általa szerkesztett könyvben felidézi saját gondolatait: „LÁSZLÓ E.: Tanúi vagyunk annak, hogy változik az emberek gondolkodása, és ez nem más, mint a tudati forradalom előszele. Ti hogyan látjátok ezt? A gondolkodásbeli változásnak van köze ahhoz, hogy fenyegetve érezzük magunkat, vagy ez a kettő egymástól független, és az egybeesés véletlenszerű?”²⁹

Maga a kérdés felvetése önmagában megvilágítja a személyes meggyőződést a veszélyeztetettség tudatának és a gondolkodásmód megváltozásának – egyébként vitathatatlan – kapcsolatáról. Éppen ezért, a László Ervin által is elismert összefüggés okán érdemes különös óvatossággal és körültekintéssel megvizsgálni minden olyan fenyegetettség sugallatát, amelyek a társadalmi cselekvéseket a megszokott mederből elterelni képesek. Ezzel pedig szoros összefüggésben célszerű szem előtt tartani mindazokat a valós veszélyeket, amelyek az emberiség, az egyes társadalmak, nemzetek és egyének életére, sorsára tényleges és közvetlen veszélyt jelentenek. Ezek közül az egyik, és talán nem is a legkevésbé jelentéktelen a tőkés társaságok azon viláгурalma, amiről az e társaságok tevékenységének következményeit elhárítani igyekvő, de az e társaságok közreműködésével létrehozott Római Klub tagja, David C. Korten oly alaposan értekezett.

5. Tanulságok

A nemzetállamoknak tehát – amennyiben a Római Klub deklarált célját (ám nem a Klubot létrehozó szándékot) segíteni kívánják – törekedniük kell önmaguk megerősítésére. Vissza kell szerezniük szuverenitásuk minden szeletét, amelyet az olyan szervezetekkel való együttműködésben adtak fel, mint például a GATT, vagy a WTO. A vámok kivetésére és a világkereskedelem korlátozására vonatkozó joga-

---

²⁸ Megérteni és megbocsátani – László Ervin a párizsi vérengzésről. Index.hu <http://www.origo.hu/tudomany/20151125-paradigmavaltas-globalis-kihivasok-terrorizmus-klimamigracio-fenntarthatosag-jovo.html> (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)

²⁹ A tudat forradalma 1999, 23.

sítványaik visszaszerzése és ésszerű gyakorlása nem csupán nemzetgazdaságaik megerősítését szolgálná, de jelentősen hozzájárulna a környezetszennyezés csökkenéséhez, a Föld megóvásához is.

Bármilyen globális fenyegetettséget jelentő veszély (klímaváltozás, migráció, terrorizmus) kiküszöbölését megelőzően arra célszerű törekedniük, hogy kordában tartsuk az ezeket a jelenségeket eredeti módon előidéző globális gazdasági rendet. Olyan nemzetközi kooperációban, amelynek egyik legfontosabb célja a globális gazdasági hatalom átláthatóvá tétele. Arra is kiterjedően, hogy a gazdasági szereplők milyen civilnek nevezett kezdeményezéseket támogatnak, milyen célból és milyen formában. Az átláthatóság megteremtését követően a monopóliumok és összefonódások megszüntetésére kívánatos sort keríteni, egyúttal olyan tartalmú nemzetközi szabályozást volna hasznos kialakítani, mint az Egyesült Államokban egykor elfogadott, azonban mérsékelt sikerrel alkalmazott trösztellenes törvény. Hogy mindez pusztán teoretikus vízió, *vágyálom*? Ma valóban az. Amit azonban eddig megéltünk, és ami előttünk *reálisan* áll: *rémálom*.

Felhasznált irodalom:

A tudat forradalma. Két nap beszélgetés Stanislav Grof, László Ervin és Peter Russel között (1999), László Ervin (szerk.), Szentendre

BOCS Alapítvány <http://bocs.hu/eletharm/bpc-ptd2.htm> (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)

Club of Budapest <http://www.clubofbudapest.org/clubofbudapest/index.php/en/about-us/the-manifesto-on-planetary-consciousness> (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)

Club of Rome <http://www.clubofrome.org/member/david-c-korten/> (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)

Club of Rome <http://www.clubofrome.org/member/joseph-e-stiglitz/> (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)

Global Transformation <http://www.kosmosjournal.org/other-article/theoneness-declaration-sixteen-hallmarks-of-the-new-consciousness/> (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)

KORÁN I. (1980): *Világmodellek. A Római Klub jelentéseitől az ENSZ kezdeményezéséig*, Budapest

LÁSZLÓ E.: *A Római Klub szemlélete és hatása*. Kromek's Weblog <https://kromek.wordpress.com/a-romai-klub-szemlelete-es-hatasa/> (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)

Megérteni és megbocsátani – László Ervin a párizsi vérengzésről. Index.hu <http://www.origo.hu/tudomany/20151125-paradigmavaltas-globalis->

- kihivasok-terrorizmus-klimamigracio-fenntarthatosag-jovo.html (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)
- Perspectives of planning : proceedings of the OECD working symposium on long-range forecasting and planning* (1969), Erich Jantsch (ed), Bellagio, Italy, 27th October - 2nd November 1968. OECD, Paris
- POKOL B. (2017): *A jurisztokratikus állam*, Budapest
- Rekordméretű bankbukás Amerikában, szerkesztőségi cikk (index.hu) <http://index.hu/gazdasag/vilag/bank080926/> (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)
- RUSSEL P. (1982): *The Awakening Earth: The Global Brain*, London
- SCHMITT C. (1938/1988): *Die Wendung zum diskriminierenden Kriegsbegriffs*, Berlin
- SCHMELZER, M. (2016): *The Hegemony of Growth. The OECD and Making of the Growth Paradigm*, Cambridge
- Source Watch http://www.sourcewatch.org/index.php/Steven_C._Rockefeller (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)
- Source Watch
http://www.sourcewatch.org/index.php/World_Wisdom_Council (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)
- STIGLITZ, J. E. (2003): *A globalizáció és visszásságai*, Budapest
- WALLERSTEIN I. (2010): *Bevezetés a világrendszer-elméletbe*, Budapest
- World Commission on Global Consciousness and Spirituality
http://www.sourcewatch.org/index.php/World_Commission_on_Global_Consciousness_and_Spirituality (A letöltés dátuma: 2018. 11. 05.)